

planinski vodniki in zemljevidi, ki nam bodo pri načrtovanju in izvedbi tur v pomoč. Avtor se je odločil za dokaj široko izbiro poti na podlagi lastne presoje in okusa, saj njegov namen ni bil opisati vseh obstoječih zavarovanih plezalnih poti v naših gorah.

Vodnik, ki je na voljo v vseh boljše založenih knjigarnah, je na police prišel v času, ko je lepo vreme v začetku jeseni vabilo planinske navdušence še na zadnja potepanja v visokogorje. Razumemo ga lahko kot zadnje vabilo gorá, preden je sneg pobelil zahtevnejše poti in poraščene vrhove, ki so v jesenskih barvah še prav posebno lepi. Vzpenjanje po dobro zavarovani in vzdrževani plezalni poti je lahko za ustrezno izurjenega in primerno opremljenega gornika varno ter enkratno doživetje. Pri izurjenosti moramo upoštevati načelo postopnosti in se na lažjih turah privajati in uriti za zahtevnejše podvige. Vzpenjanje in samovarovanje sta na takšnih zavarovanih plezalnih poteh povsem specifična. Že nekaj časa pred turo se moramo gibanja in varovanja s pomočjo inštruktorja dobro naučiti teoretično in v praksi. Varno plezanje po takih poteh pa terja tudi posebno opremo, ki jo moramo znati pravilno uporabljati. Gornik, ki se podaja na zahtevno pot, ne sme poznati vrtoglavice in strahu pred globino, pomembni pa sta tudi telesna spretnost in moč v rokah.

Ob trdnem koraku in čvrstem prijemu pa v gorah še vedno odločata predvsem glava in srce. Zato naj bo predstavljeni vodnik prijazno vabilo v svet gorskih velikanov po zavarovanih stezah, ki lahko tudi neplezalcu omogočijo doživeti vsaj malo tistega dražljivega občutka zmage nad težavami in lastnega zadovoljstva, ki ga doživijo alpinisti pri vzponih v stenah.

Silvo Babič

Diploma iz orientacije in planinstva

Diplomska dela s področja planinstva so razmeroma redka v praksi, ki pa celotno izbiro problematik, ki

jih študentje preučijo ob zaključku študija na fakultetah. Včasih se zgodi, da diplomsko delo s področja planinstva sploh ni znano organom Planinske zveze Slovenije in planinskim strokovnjakom, saj ni urejen sistematičen dostop do tem diplomskih nalog. Še težji pa je dostop do tiskanih verzij diplomskih nalog s planinskega področja, saj ima vsaka fakulteta te stvari urejene po svojih pravilih in je potrebno upoštevati tudi avtorske pravice.

Anka Kolenc, diplomantka na razrednem pouku Pedagoške fakultete v Mariboru, je marca 2000 pod mentorstvom **dr. Jožeta Vauhnik**a pripravila diplomsko delo z naslovom »Orientacija in planinstvo v obveznem programu na razredni stopnji v osnovni šoli«. Anka je aktivna članica domačega Planinskega društva Rečica ob Savinji, kjer je načelnica mladinskega oddelka in registrirana vaditeljica orientacije PZS. Tako je združila prijetno s koristnim in v sodelovanju z OŠ in vrtcem v Rečici ob Savinji pripravila celotno vsebino diplomske naloge.

Naloga je v osnovi razdeljena na teoretični in praktični del.

V prvem, teoretičnem delu je avtorica obdelala terminološka, vsebinska in organizacijska vprašanja izletništva in planinstva. Pri tem je natančno definirala veliko vidikov planinstva in okvirju najmlajših pohodnikov in povzela ugotovitve iz dostopne strokovne literature. V nadaljevanju je opisala temeljne razloge za planinsko vzgojo v OŠ ter osnove pohodništva in orientacije na razredni stopnji. V zaključku teoretičnega dela se je poglobila v pregled učnega načrta za razredno stopnjo v tistem delu, ki je povezan s planinstvom in orientacijo. Čisto na koncu je predstavila še programe planinskih skupin za različne starostne stopnje.

V drugem, praktičnem delu je prikazana vsebina dela od vrtca do vključno 4. razreda OŠ na področju planinstva in orientacije. Anka je vsebine, opisane v diplomskem delu, tudi osebno izvajala v okviru

vrtca ter OŠ in pri tem pridobila tudi mnoge praktične izkušnje.

V diplomski nalogi so dodane pisne naloge in skice terena z orientacijskih tekmovanj, analiza opravljenih aktivnosti ter mnogo slikovnega in fotografskega gradiva.

V sklepnih mislih je avtorica diplomskega dela zapisala: »Osnovna znanja s področja orientiranja imajo tudi mesto v vzgojno izobraževalnih ustanovah. Planinstvo in orientacija se integrirata s snovjo drugih predmetnih področij. Najpogosteje so te vsebine uporabljene pri predmetu spoznavanje narave in družbe v tretjem in četrtem razredu. Pri slovenskem jeziku in likovni vzgoji učenci izražajo občutja oz. podoživijo izlet ali pohod. V posameznih razredih sem več pozornosti namenila omenjenim predmetom (SND, SN, SD), vendar to ne pomeni, da pri ostalih predmetih te vsebine niso uporabljene. Poleg rednega pouka se učenci s planinsko tematiko seznanjajo tudi pri planinskem krožku.«

Anka Kolenc je izvod svoje diplomske naloge podarila Mladinski komisiji pri Planinski zvezi Slovenije, za kar se ji člani MK PZS zahvaljujemo. Vse zainteresirane obveščamo, da je možen ogled diplomske naloge v pisarni MK PZS po prejšnjem dogovoru s strokovnim sodelavcem MK PZS.

Upam, da bo več diplomantov naredilo enako potezo kot Anka Kolenc in bo izvod diplomske naloge s področja planinstva namenilo tudi za matično planinsko organizacijo in s tem prispevalo k dvigu kakovosti dela na več področjih. Strokovne literature ni nikoli dovolj in če pride v prave roke, je lahko zelo koristna.

Bojan Rotovnik

Jožefinski vojaški zemljevid

Današnje slovensko ozemlje se pojavlja na kartah (ki še niso bile zemljevidi v današnjem pomenu besede) od grško-rimskih časov naprej. V 17. in 18. stoletju so se tujim kartografom pridružili tudi prvi domači kartografi (**Valvasor, Florjancič**). Dobrih sto let po izidu 39

Florjančičeve karte Kranjske pa smo dobili – leta 1853 – tudi prvi narodnostno nepristranski Zemljovid Slovenske dežele in pokrajin izpod peresa pravnika **Petra Kozlerja**. Kot priloga k Zemljovidu je leta 1864 izšel še Imenik mest, trgov in krajev zapopadenih v Zemljovidu slovenske dežele.

Posebno pozornost zasluži prikaz slovenskega ozemlja, kakor so ga videli, izmerili in izrisali avstrijski vojaški kartografi v letih od 1763 do 1787. Na kratko ga označujemo kot Jožefinski vojaški zemljevid, čeprav začetki nastajanja segajo v leto 1763, ko je **Marija Terezija** ukazala izdelati vojaško topografsko izmero svojega obsežnega in raznolikoga imperija. V tem času je tudi ostala napredna Evropa začela snemati svoja ozemlja.

Ta zemljevid zasluži posebno pozornost zato, ker že od leta 1994 prihajajo na slovenski knjižni trg več kot 200 let stare faksimilirane vojaške specialke. Gre za ponatise izvirkov, ki so pravzaprav prvi zaresni zemljevidi Slovenije, narejeni na podlagi takrat najsodobnejših zemljemerskih postopkov, katerih središčna točka za Slovenijo je bil Krim pri Ljubljani. To so bili za tisti čas neverjetno podrobni zemljevidi, večinoma v merilu 1:28.000, kar naj bi ustrezalo tisoč korakom. Faksimilirani zemljevidi, tako imenovani originali, so ponatisnjeni v originalni velikosti 42 x 62 cm. Zaradi izjemne kartografske barvitosti jih je mogoče obravnavati tudi kot umetniški izdelek.

Območje današnje Slovenije je prikazano kar na 110 zemljevidih. Pri njihovi izdelavi so uporabljali mizo z dioptrskim ravnalom. To sta bila takrat najpomembnejša kartografska pripomočka. Izdelani so bili v dveh primerkih, v izvirkniku in kopiji. Zaradi državne varnosti so bili več kot 70 let varovani kot stroga državna tajnost in tako v svojem času niso imeli javne vrednosti. Vpogled vanje je moral odobriti cesar osebno.

Za državo Slovenijo je Jožefinski vojaški zemljevid pomemben najprej zato, ker je prva celotna izmera

današnjega državnega ozemlja, to je tedanjih kronovin Štajerske, Koroške, Primorske in Kranjske. Nič manj pomemben pa ni tudi zato, ker je bil namenjen vojaški uporabi na terenu in je bil zato brez nacionalističnih skušnjav. Kartografi so dosledno zapisovali tudi slovenska topografska imena povsod tam, kjer so bila v rabi, je pa res, da jih niso vedno prav razumeli in zato tudi ne vedno prav zapisali. Isto velja tudi za imena hribov, rek, ledinska imena itd. Glede na to so zvezki Jožefinskega zemljevida zgodovinski vir izjemnega pomena, saj potrjujejo duhovno kontinuiteto narodov, ki živijo na srednjeevropskem prostoru.

V spremljajočih knjigah velikega formata je podrobno opisano vse: gore in hribi, reke, potoki, jezera, izviri, vodnjaki, mesta, trgi, vasi, zaselki, pa tudi posamezne hiše, gradovi, cerkve, podružnice, kapelice, križi in predvsem vsi objekti, v katerih je bilo možno prenočevati. To so pravzaprav obširni opisi tedanje slovenske naravne in kulturne dediščine.

Zaradi podrobnih opisov vsega, kar so kartografi našli na terenu, je zemljevid izjemen dokument tistega časa, poselitve, kulturne dediščine, etnične sestave, torej podatkov, mimo katerih ne more nihče, ki želi danes raziskovati korenine slovenstva in njegovo zasidranost v času in prostoru. Zemljevid je bogat vir ne samo za strokovnjake, marveč tudi izjemen vodnik ljubiteljskim raziskovalcem. Prezreti ga ne more in ne sme nobena vaška, nobena župnijska kronika, nobeno raziskovanje preteklosti sploh. Po mnenju **Arnolda Suppana**, direktorja Avstrijskega inštituta za vzhodno in jugovzhodno Evropo, so Jožefinski zemljevidi dragocen vir spoznanj o slovenskem ozemlju v 18. stoletju, saj so predajali znanje novim generacijam in pripravljali pot ljudskim štetjem, katastrom in modernim statističnim metodam.

Zato je vse hvale vredno, da po več kot 200 letih znova »oživlja« ta tako bogat vir informacij o našem prostoru in ljudeh. Ta zelo drag podvig

je skupen projekt Znanstveno-raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Arhiva Republike Avstrije. Podpirajo ga tudi številni pokrovitelji iz Slovenije in Avstrije. Zvezke z zemljevidi in opisi posameznih pokrajin pripravlja **dr. Vincenc Rajšp** s sodelavci, avtorica transliteracije in prevoda pa je **Aleksandra Serše**. Do sedaj je bilo izdanih šest skupin kart in pripadajočih knjig opisov. V prvi je Bela krajina, Dolenjska s Kočevjem in Novim mestom, v drugi večji del Dolenjske in Notranjske z Ljubljano, v tretji zahodna Slovenija – Istra, Vipavska dolina, Kras, Goriška, Tolminska in Benečija, v četrti Gorenjska in manjši del Koroške, peti zvezek pokriva območje zahodne Štajerske, šesti pa območje vzhodne Štajerske z Dravsko dolino in Mariborom.

Po mnenju strokovnjakov je vsak naslednji zvezek boljši od prejšnjega (uvodni teksti so sedaj tudi v angleščini in ne samo v nemščini in slovenščini). Vsega skupaj bo izšlo sedem zvezkov. Posamezne zvezke ali celotno zbirko je mogoče tudi kupiti.

Tomaz Stefe

Sprehodi v naravo

Cankarjeva založba je izdala v zbirki Sprehodi skozi naravo že 14 drobnih knjižic, ki so izčrpn in grafično razkošni priročniki, namenjeni najširšemu kogu bralcev. Na vsaki strani so lepe fotografije s kratkim in poučnim opisom vsebine. Doslej so izšli (tudi v angleščini) naslednji naslovi: Triglavski narodni park, Alpske živali, Ptice pevke, Metulji, Jadranske ribe, Travnisko cvetje, Listavci, Iglavci, Oblaki in vreme ter Dragi in okrasni kamni. V lanskem letu pa smo dobili na tržišče še Zdravilne rastline, Gozdne živali, Nenavadni izleti v slovensko naravo in Alpske rastline nad gozdno mejo.

Za slednje delo je besedilo prevedel, priredil in dopolnil **Tone Wraber**, uredil pa **Kazimir Rapoša**. Med sprehodi v naravo in med potmi v gore lahko opazujemo raznoliko in bogato naravno dediščino in se tako bogatejši vračamo v dolino.

Prav gotovo so med temi zanimive gozdne živali ter zdravilne rastline, saj prav vseh res ne moremo poznati.

Tak kot je naslov brošurice *Nenavadni izleti v slovensko naravo*, je tudi njena vsebina. **Iztok Geister** je pripravil opise in fotografije mnogih zelo zanimivih ciljnih točk, predvsem za družinske izlete, kot tudi nekatere skoraj neznane izlete v slovensko naravo. Povsod tod je lepo in zanimivo, če obujamo stare spomine ali spoznavamo nove kraje in zanimivosti. Zato so ta in vse druge brošurice dobrodošlo branje za popotnike in izletnike.

Ciril Velkovrh

Kekec in Pehta

Slovenec veliko pomeni naš gorski svet, kamor radi zahajamo. Razglede z vrhov in kulise gorá ohranjamo v življenju tam gori, med vsemi temi deli pa so med širokimi množicami najbolj znani in tudi najbolj priljubljeni filmi o Kekcu, posneti po delih pisatelja **Josipa Vandota**. Kekec, Mojca, Rožle, Pehta in drugi so nepozabni liki iz teh filmov.

Eno od teh zgodb, ki se dogajajo v našem visokogorju Julijskih Alp, je Mladinska knjiga izdala v slikanici in na kaseti, za kateri je besedilo po delu »Kekec na volčji poti« priredil **Andrej Rozman Roza**. Ilustracije, delo **Zvonka Čoha**, so dokaj podobne izvornim podobam v filmu, kar bo mlade bralce in gledalce povezovalo z originalnim filmom. V obeh delih ne manjka niti znana Kekčeva pesem, ki jo je napisal **Kajetan Kovič**:

*Jaz pa pojdem in zasejem
dobro voljo pri ljudeh,
v eni roki nosim sonce,
v drugi roki zlati smeh.*

Matija Barl, prvi filmski Kekec, mi je te dni dejal: »Slovenec se dobro piše, dokler bodo negovali vedre misli Kekčevega očeta Josipa Vandota.«

Ciril Velkovrh

Profesorju Branku Robleku

Bil je naš profesor, profesor matematike in fizike. Bil je drugačen, na trenutke težko razumljiv za velikokrat preveč povprečno okolico. Matematično natančen in vendar človeško blag, s posebno globoko pozornostjo do vsakega posameznika. Dal nam je mnogo več kot le pogled v svet matematike in z učnimi načrti odmerjeno šolsko znanje. Bil je naš mentor, vodič in bil je naš prijatelj. Mi smo bili mladi, zelo mladi, dijaki Gimnazije Škofja Loka.

Spoznavali smo ga v šolskih učilnicah pri urah matematike in fizike, pri dodatnem pouku astronomije in že takrat davnega leta 1973 tudi kot vrhunškega strokovnjaka v informatiki, ki smo ji takrat rekli kar računalništvo. Spoznavali smo ga tudi pri življenju v naravi in hoji v gore. To je bilo tisto nekaj več, kar smo kot mladi sanjali in kasneje doživljali na poteh slovenskih in tujih gorá.

Naše poti so nas vodile predvsem po Julijskih Alpah. To so bila pretežno zimska potikanja in zimski vzponi na vrhove, med njimi tudi manj obiskane. Zadnji konec tedna v oktobru je bil vedno rezerviran za obisk Velega polja, Vodnikove kočice in legendarne oskrbnice Angele iz Bohinja. Vzpon na vrh Triglava iz Krme ali Rudnega polja je bil za marsikatero dijaka prvi vzpon na očaka, v primeru snega ob vzponu pa za vse nas stik z drugačno in bolj zahtevno gorsko naravo. Sploh je bil Triglav naše stičišče, sosedje Velega polja Tošč, Vernar, Mišelj vrh in njihova brezpotja pa po tešitev odkrivanja novega, težje dostopnega in neokrnjenega. Vodnikov dom je bil naš ob večerih. Nabit z energijo, dobro voljo, prijateljskim usmerjanjem in ne nadzorom ali celo nasprotovanjem starejših. Povratki v dolino skozi Voje ali čez Uskovicno in druge bohinske planine proti Stari Fužini živijo v naših spominih kot romantični. Romantični zaradi rumenih 41